

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

11. juuli 2024*

Eelotsusetaotlus – ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik – Tulemuslik õiguskaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades – Kohtunike sõltumatus – Seaduse alusel moodustatud kohus – Õiglane kohtulik arutamine – Kohtulahendite registreerimise osakond – Riigisisesed õigusnormid, millega teise astme kohtu koosseisus on ette nähtud registreerimiskohtunik, kes praktikas on pädev peatama kohtulahendi kuulutamise, andma juhiseid kohtukoosseisudele ja kutsuma kokku kohtukolleegiumi koosoleku – Riigisisesed õigusnormid, millega kohtukolleegiumi või kohtu kõigi kohtunike koosolekule on antud pädevus võtta vastu siduvaid „õiguslikke seisukohti“ ka selliste kohtuasjade kohta, milles nõupidamine on juba toimunud

Liidetud kohtuasjades C-554/21, C-622/21 ja C-727/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Visoki trgovački sudi (kaubandusajade apellatsioonikohus, Horvaatia) 3. augusti 2021. aasta otsusega (C-554/21), 21. septembri 2021. aasta otsusega (C-622/21) ja 10. novembri 2021. aasta otsusega (C-727/21) esitatud kolm eelotsusetaotlust, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 8. septembril 2021, 7. oktoobril 2021 ja 30. novembril 2021, menetlustes

Financijska agencija

versus

HANN-INVEST d.o.o. (C-554/21),

MINERAL-SEKULINE d.o.o. (C-622/21)

ja

UDRUGA KHL MEDVEŠČAK ZAGREB (C-727/21),

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, A. Prechal, C. Lycourgos, F. Biltgen ja N. Piçarra, kohtunikud S. Rodin, I. Jarukaitis (ettekandja), N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele, J. Passer, D. Gratsias ja M. L. Arastey Sahún,

kohtujurist: P. Pikamäe,

kohtusekretär: ametnik M. Longar,

* Kohtumenetluse keel: horvaadi.

arvestades kirjalikku menetlust ja 5. juuni 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Finantsiiska agencija, esindaja: ekspert S. Pejaković,
- Horvaatia valitsus, esindaja: G. Vidović Mesarek,
- Euroopa Komisjon, esindajad: K. Herrmann, M. Mataija ja P. J. O. Van Nuffel,

olles 26. oktoobri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

- 1 Eelotsusetaotlused puudutavad ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 tõlgendamist.
- 2 Taotlused on esitatud kolmes kohtuvaidluses; neist kahe esimese pooled on ühelt poolt Finantsiiska agencija (Horvaatia finantsagentuur) ja teiselt poolt vastavalt HANN-INVEST d.o.o. (C-554/21) ja MINERAL-SEKULINE d.o.o. (C-622/21) ning need puudutavad Finantsiiska agencija nõuet hüvitada tema poolt pankrotimenetluses tehtud toimingute kulud; kolmanda puhul on tegemist UDRUGA KHL MEDVEŠČAK ZAGREBi esitatud saneerimismenetluse algatamise avaldusega (C-727/21).

Õiguslik raamistik

Kohtukorralduse seadus

- 3 Kohtukorralduse seaduse (Zakon o sudovima; *Narodne novine*, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20) artiklis 14 on sätestatud:

„1. Horvaatias mõistavad õigust üldkohtud, erikohtud ja Vrhovni sud (Horvaatia kõrgeim kohus).

[...]

3. Erikohtud on trgovački sudovi (kaubanduskohtud), upravni sudovi (halduskohtud), Visoki trgovački sud (kaubandusajade apellatsioonikohus, Horvaatia), Visoki upravni sud (haldusajade apellatsioonikohus, Horvaatia), Visoki prekršajni sud (kriminaalasjade apellatsioonikohus, Horvaatia) ja Visoki kazneni sud (väärteoasjade apellatsioonikohus, Horvaatia).

4. Horvaatia kõrgeima astme kohus on Vrhovni sud (kõrgeim kohus).

[...]“.

4 Selle seaduse artiklis 24 on ette nähtud:

„Visoki trgovački sud (kaubandusasjade apellatsioonikohus)

1. lahendab trgovački sudovi (kaubanduskohtud) esimeses astmes tehtud lahendite peale esitatud kaebusi,

2. lahendab trgovački sudovi (kaubanduskohtud) vahelisi territoriaalse pädevuse konflikte ja otsustab nende kohtute vahel pädevuse delegeerimise üle,

[...]“.

5 Nimetatud seaduse artiklis 38 on sätestatud:

„1. Kolleegiumi koosolekul arutatakse selle kolleegiumi töö seisukohast olulisi küsimusi, eelkõige kolleegiumisisese tegevuse korraldamist, vastuolulisi õigusküsimusi, kohtupraktika ühtlustamist ja igas õigusvaldkonnas õigusnormide kohaldamisega seotud küsimusi ning kolleegiumi määratud kohtunike, õigusnõustajate ja kohtunikukandidaatide töö ja väljaõppe järelevalvet.

2. Županijski sudi (maakonnakohus), Visoki trgovački sudi (kaubandusasjade apellatsioonikohus), Visoki upravni sudi (haldusasjade apellatsioonikohus), Visoki kazneni sudi (kriminaalasjade apellatsioonikohus) ja Visoki prekršajni sudi (vääртеoasjade apellatsioonikohus) kolleegiumide koosolekutel arutatakse ka nende kohtute tööpiirkonda kuuluvate madalama astme kohtute ühistes huvides olevaid küsimusi.

3. Vrhovni sudi (kõrgeim kohus) kolleegiumi koosolekutel arutatakse teatavate või kõigi Horvaatia Vabariigi territooriumil asuvate kohtute ühistes huvides olevaid küsimusi ning analüüsitakse konkreetse õigusvaldkonna õigusaktide eelnõusid ja koostatakse nende kohta arvamus.“

6 Selle seaduse artiklis 39 on ette nähtud:

„1. Kolleegiumi esimees või vastava kohtu president kutsub kolleegiumi koosoleku kokku alati, kui see on vajalik, kuid vähemalt kord kvartalis, ja juhatab selle tööd. Kui kolleegiumi koosoleku töös osaleb kohtu president, juhatab ta koosolekut ja osaleb otsustusprotsessis.

2. Kohtu kõigi kohtunike koosolek tuleb kokku kutsuda, kui seda nõuab kohtu mõni kolleegium või veerand kõigist kohtunistest.

3. Kohtu kõigi kohtunike või kolleegiumi koosolekutel võetakse otsused vastu selle kohtu kohtunike või selle kolleegiumi kohtunike häälteenamusega.

4. Koosoleku töö kohta koostatakse protokoll.

5. Kohtu president või kolleegiumi esimees võib kutsuda kohtu kõigi kohtunike või kolleegiumi koosolekule osalema ka teatava õigusvaldkonna väljapaistvaid teadlasi ja spetsialiste.“

7 Kohtukorralduse seaduse artiklis 40 on sätestatud:

„1. Kolleegiumi või kohtunike koosolek kutsutakse kokku juhul, kui on tuvastatud, et kolleegiumide, kodade või kohtunike tõlgendused lahknevad küsimustes, mis puudutavad seaduse kohaldamist, või kui mõni koda või mõne kolleegiumi kohtunik on varem võetud õiguslikust seisukohast erineval seisukohal.

2. Vrhovni sudi (kõrgeim kohus), Visoki trgovački sudi (kaubandusajade apellatsioonikohus), Visoki upravni sudi (haldusajade apellatsioonikohus), Visoki kazneni sudi (kriminaalajade apellatsioonikohus), Visoki prekršajni sudi (väärtetoasjade apellatsioonikohus) kõigi kohtunike või teatava kolleegiumi koosolekul ja županijski sudi (maakonnakohus) kolleegiumi koosolekul vastu võetud õiguslik seisukoht on siduv kõigile teise kohtuastmena asju lahendavatele kodadele ja kohtunikele selles kolleegiumis või kohtus.

3. Kolleegiumi esimees võib vajaduse korral kutsuda kolleegiumi koosolekust osa võtma õigusteaduskonna professoreid, silmapaistvaid teadlasi või teatava õigusvaldkonna asjatundjaid.“

Kohtute kodukord

- 8 Kohtute kodukorra (Sudski poslovník; *Narodne novine*, br. 37/14, 49/14, 8/15, 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 33/17, 34/17, 57/17, 101/18, 119/18, 81/19, 128/19, 39/20, 47/20, 138/20, 147/20, 70/21, 99/21 ja 145/21) artikli 177 lõikes 3 on ette nähtud:

„Teise astme kohtus loetakse kohtuasi lõpetatuks kuupäeval, mil lahend saadetakse kohtukantseleist kättetoimetamiseks välja pärast seda, kui kohtuasja toimik on kohtulahendite registreerimise osakonnast tagasi jõudnud. Kohtulahendite registreerimise osakond on kohustatud kohtutoimiku pärast kättesaamist võimalikult kiiresti kohtukantseleisse tagasi saatma. Seejärel toimetatakse lahend uue kaheksapäevase tähtaja jooksul pooltele kätte.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Visoki trgovački sudile (kaubandusajade apellatsioonikohus), on esitatud kolm määruskaebust. Kohtuasjades C-554/21 ja C-622/21 on need määruskaebused esitatud kohtumääruste peale, millega jäeti rahuldamata Horvaata finantsagentuuri nõuded hüvitada tema poolt pankrotimenetluses tehtud toimingute kulud. Kohtuasjas C-727/21 puudutab määruskaebus kohtumäärust, millega jäeti rahuldamata saneerimismenetluse algatamise avaldus.
- 10 Eelotsusetaotluse esitanud kohus arutas need kolm määruskaebust kolmest kohtunikust koosnevas koosseisus läbi ja jättis need ühehäälselt tehtud otsusega rahuldamata, jättes seega esimeses astmes tehtud otsused muutmata. Nimetatud kohtu kohtunikud allkirjastasid need lahendid ja vastavalt kohtute kodukorra artikli 177 lõikele 3 saatsid need seejärel kohtulahendite registreerimise osakonnale.
- 11 Kohtulahendite registreerimise osakonna kohtunik (edaspidi „registreerimiskohtunik“) aga keeldus nende kohtulahendite registreerimisest ning saatis need tagasi vastavatele kohtukoosseisudele koos kirjaga, milles ta märkis, et ei nõustu neis lahendites sisalduvate lahendustega.

- 12 Kohtuasja C-554/21 osas oli selles kirjas viidatud kohtuasjadele, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus oli sarnastel asjaoludel lahendanud teisiti, kuid ka ühele teisele kohtuasjale, milles see kohus oli teinud samasuguse lahendi kui põhikohtuasja lahendanud kohtukoosseis. Registreerimiskohtunik järeldas sellest, et põhikohtuasi tuleb asjaomasele kojale tagasi saata ja tuleb juhul, kui see koda jääb oma lahendi juurde, läbi vaadata asjaomase „kolleegiumi koosolekul“. Nii toimides seadis registreerimiskohtunik kõnealuses põhikohtuasjas tehtud kohtulahendi registreerimise tingimuseks teistsuguse lahenduse kasuks otsustamise, eelistades seega selle kohtu praktikas järgitud kahest lahknevast suunast üht, täpsustades seejuures, et kui asjaomane koda kõnealust asja läbi ei vaata ja tehtud lahendust ei muuda, annab ta selle kohtulahendi läbivaatamiseks üle selle kohtu kaubandus- ja muude vaidluste kolleegiumile, et viimane võtaks vastu „õigusliku seisukoha“ seda laadi kohtuasjade lahendamise viisi kohta.
- 13 Kohtuasja C-622/21 puhul oli põhikohtuasja asjaomasele kolleegiumile edastamist registreerimiskohtuniku kirjas põhjendatud eelotsusetaotluse esitanud kohtu tehtud kahe lahendiga, milles oli otsustatud põhikohtuasja omale vastupidise lahenduse kasuks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et need kohtulahendid tehti pärast põhikohtuasjas lahendi tegemist. Tegelikult on viimasena nimetatud lahendi registreerimise menetlus blokeeritud ja seda lahendit ei toimetata pooltele kätte enne, kui need hilisemad lahendid, mis kajastavad teistsugust õiguslikku käsitlust, on pooltele kätte toimetatud.
- 14 Kohtuasja C-727/21 puhul selgub registreerimiskohtuniku kirjast, et see kohtunik ei ole nõus õigusliku tõlgendusega, mille kasuks otsustas põhikohtuasja lahendatud kohtukoosseis. Siiski ei ole selles kirjas mainitud mõnd muud kohtulahendit, mis oleks nimetatud kohtukoosseisu tehtust erinev.
- 15 Kõnealuses põhikohtuasjas korraldas asjaomane kohtukoosseis pärast oma esimese kohtulahendi registreerimisest keeldumist uue nõupidamise, mille käigus vaadati uuesti läbi esitatud kaebus ja registreerimiskohtuniku seisukoht ning mille tulemusel otsustati jätta muutmata lahendus, mille kasuks oli varem otsustatud. Seega tegi see kohtukoosseis uue kohtulahendi ja saatis selle uuesti kohtulahendite registreerimise osakonnale.
- 16 Registreerimiskohtunik, kes pooldas erinevat õiguslikku lahendust, saatis selle põhikohtuasja eelotsusetaotluse esitanud kohtu kaubandus- ja muude vaidluste kolleegiumile, et vaidlusalune õigusküsimus vaadataks läbi selle kolleegiumi koosolekul.
- 17 Kolleegium võttis oma koosolekul vastu „õigusliku seisukoha“, milles ta nõustus registreerimiskohtuniku pooldatud lahendusega. Seejärel saadeti see põhikohtuasi asjaomasele kohtukoosseisule tagasi, et viimane teeks selle „õigusliku seisukohaga“ kooskõlas oleva lahendi.
- 18 Kolmes kohtuasjas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et õigusemõistmine on kohtute kodukorra artikli 177 lõike 3 kohaldamise tõttu teises astmes lahendatava kohtuasja puhul lõpule jõudnud alles siis, kui asjaomane kohtulahend on kohtulahendite registreerimise osakonnas registreeritud. Kohtuasi loetakse lõpetatuks alles pärast kohtulahendi registreerimist ja seejärel pooltele kätte toimetamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituse kohaselt ei loeta kohtuasja – vaatamata kohtukoosseisu poolt kollegiaalselt tehtud kohtulahendile – lõpetatuks enne, kui selle lahendi on kinnitanud selle kohtu presidendi poolt määratud registreerimiskohtunik, kes iga-aastase kohtunike ametiülesannete jaotuskava raames täidab kohtuadministratsiooniga seotud ametiülesandeid. See kohus täpsustab samuti, et pooled ei saa teada registreerimiskohtuniku

sekkumisest ega selle kohtuniku nime ja et ehkki registreerimismenetlus kohtulahendi tegemise tingimusena ei ole reguleeritud seadusega, tuleneb selline tagajärg teise astme kohtute toimimistavast, mis põhineb kohtute kodukorral.

- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul võib selline registreerimiskohtunik – kes ei ole pooltele teada, kelle täidetavad ülesanded ei ole kaebuste suhtes kohaldatavates menetlusnormides ette nähtud ja kes võib, olemata järgmise astme kohtuorgan, panna asja lahendava kohtukoosseisu oma lahendit muutma – avaldada olulist mõju kohtu sõltumatusele.
- 20 Kohtuasja C-554/21 kohta lisab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vaatamata asjaolule, et samas õigusküsimuses oli selle kohtu üks kohtukoosseis oma varem tehtud otsuses muutnud kohtupraktikat, ei tegutsenud registreerimiskohtunik selle kohtupraktika muutmise puhul samal moel kui põhikohtuasjas ning kiitis heaks ja registreeris lahendi, millega see muudatus tehti, ning seega andis loa toimetada see lahend pooltele kätte, mis eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul annab tunnistust registreerimiskohtuniku olulisest mõjust pädeva kohtukoosseisu moodustavate kohtunike sõltumatusele.
- 21 Kohtuasja C-622/21 puhul rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et sellist mõju tõendab asjaolu, et registreerimiskohtunik nõustus teiste kohtukolleegiumide tehtud ja põhikohtuasjas tehtud lahendist hilisemate kohtulahendite registreerimise ja teatavaks tegemisega, ilma et oleks nõudnud küsimuse käsitlemist asjaomase kolleegiumi koosolekul, kuid samas otsustas viivitada selles põhikohtuasjas tehtud kohtulahendi registreerimisega ja saata selle lahendi asjaomasele kolleegiumile üksnes seetõttu, et ta ei olnud nõus lahendusega, mille kasuks oli otsustatud viimati nimetatud lahendis.
- 22 Nende kahe kohtuasja kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleva ajani oli kohtulahendite registreerimise mehhanism põhjendatud vajadusega tagada kohtupraktika järjepidevus. Selle kohtu hinnangul on see, kuidas kohtulahendite registreerimise osakond toimib pärast kohtulahendi tegemist, siiski vastuolus kohtu sõltumatuse põhimõttega. Põhikohtuasjade puhul valitsenud asjaolud annavad tunnistust sellest, et kohtulahendite registreerimise osakond valib välja need lahendid, mille teise astme kohus saadab pooltele, ja otsustab, millisel juhul kohtupraktikast erinev otsus avalikustatakse ja millisel juhul mitte.
- 23 Seoses kohtuasjaga C-727/21 märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus kolleegiumi koosoleku kohta ka seda, et see ei ole ette nähtud kohtute kodukorras ning et sellise koosoleku päevakorrapunktid määrab kindlaks ainult kas registreerimiskohtunik, kolleegiumi esimees või kohtu president. Menetluse pooled ei ole selle koosoleku täidetavatest ülesannetest teadlikud ega saa sellel osaleda. Sellegipoolest on kohtukorralduse seaduse artikli 40 kohaselt kõrgema astme kohtu kolleegiumi koosolekul vastu võetud „õiguslik seisukoht“ siduv kõigile selle kolleegiumi kohtunikele või kodadele konkreetsetes menetlustes, mida nad läbi viivad. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab seega, et selline kohtute kolleegiumide sisuliselt õigusloomepädevus on vastuolus võimude lahususe põhimõtte ja õigusriigi põhimõttega ning samuti kohtu sõltumatuse põhimõttega. Ta täpsustab siiski, et teise astme kohtu kohtunike koosolekul kujundatud „õiguslik seisukoht“ ei ole siduv kõrgeima astme kohtule ja et mitmel puhul on kõrgeim kohus talle esitatud kaebust lahendades asunud teise astme kohtu omast erinevale „õiguslikule seisukohale“.

- 24 Neil asjaoludel otsustas Visoki trgovački sud (kaubandusasjade apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise –kohtuasjades C-554/21, C-622/21 ja C-727/21 identselt sõnastatud – eelotsuse küsimuse:

„Kas tuleb asuda seisukohale, et ELL artikli 19 lõikega 1 ja [harta] artikliga 47 on kooskõlas [kohtute kodukorra] artikli 177 lõike 3 esimese lause teises osas ja teises lauses ette nähtud eeskiri, milles on sätestatud, et „[t]eise astme kohtus loetakse kohtuasi lõpetatuks kuupäeval, mil lahend saadetakse kohtukantseleist välja pärast seda, kui kohtuasja toimik on kohtulahendite registreerimise osakonnast tagasi jõudnud[, et k]ohtupraktika registreerimise osakond on kohustatud kohtutoimiku pärast kättesaamist võimalikult kiiresti kohtukantseleisse tagasi saatma [ja et s]eejärel toimetatakse lahend uue kaheksapäevase tähtaja jooksul pooltele kätte?“

- 25 Lisaks otsustas Visoki trgovački sud (kaubandusasjade apellatsioonikohus) esitada kohtuasjas C-727/21 Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas ELL artikli 19 lõikega 1 ja [harta] artikliga 47 on kooskõlas [kohtukorralduse seaduse] artikli 40 lõige 2, milles on ette nähtud, et „Vrhovni sudi (kõrgeim kohus), Visoki trgovački sudi (kaubandusasjade apellatsioonikohus), Visoki upravni sudi (haldusasjade apellatsioonikohus), Visoki kazneni sudi (kriminaalasjade apellatsioonikohus), Visoki prekršajni sudi (väärteoasjade apellatsioonikohus) kõigi kohtunike või teatava kolleegiumi koosolekul ja županijski sudi (maakonnakohus) kolleegiumi koosolekul vastu võetud õiguslik seisukoht on siduv kõigile teise kohtuastmena asju lahendavatele kodadele ja kohtunikele selles kolleegiumis või kohtus?“

Menetlus Euroopa Kohtus

- 26 Euroopa Kohtu presidendi 8. novembri ja 15. novembri 2021. aasta otsustega peatati kohtuasjades C-554/21 ja C-622/21 menetlus kuni kohtuasjas C-361/21 PET-PROM menetlust lõpetava lahendi tegemiseni.
- 27 Võttes arvesse kohtuasjas C-727/21 eelotsusetaotluse esitanud kohtult saadud teavet, peatas Euroopa Kohtu president oma 4. veebruari 2022. aasta otsusega menetluse kohtuasjas C-727/21 seniks, kuni saabub kohtuasjas C-361/21 PET-PROM eelotsusetaotluse esitanud kohtu vastus selle kohta, millises etapis on viimati nimetatud kohtuasja puhul põhikohtuasja menetlus.
- 28 Euroopa Kohtu presidendi 14. märtsi 2022. aasta otsusega jätkati menetlust kohtuasjades C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, võttes arvesse asjaolu, et kohtuasja C-361/21 aluseks oleva põhikohtuasja vaidluse olemasolus kaheldi. Euroopa Kohtu presidendi sama kuupäeva otsusega liideti kohtuasjad C-554/21, C-622/21 ja C-727/21 menetluse kirjaliku ja suulise osa ning kohtuotsuse huvides.

Euroopa Kohtu pädevus

- 29 Kõigepealt on oluline meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on Euroopa Kohtul omaenda pädevuse või talle esitatud eelotsusetaotluse vastuvõetavuse hindamiseks kohustus kontrollida asjaolusid, mille alusel liikmesriigi kohus tema poole pöördus (22. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Prokurator Generalny (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium – ametisse nimetamine), C-508/19, EU:C:2022:201, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 30 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et Euroopa Kohus võib talle ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlust menetledes liidu õigust tõlgendada üksnes talle antud pädevuse piires (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Harta kohaldamisala seoses liikmesriikide tegevusega on määratletud harta artikli 51 lõikes 1, mille kohaselt on harta sätted liikmesriikidele ette nähtud üksnes liidu õiguse kohaldamise korral, ning selle sättega on kinnitatud väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt on liidu õiguskorras tagatud põhiõigused kohaldatavad kõigis liidu õigusega reguleeritud olukordades, kuid mitte muudes olukordades (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 78 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Käesoleval juhul ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus konkreetselt seoses harta artikliga 47 esitanud teavet, millest nähtuks, et põhikohtuasjad puudutavad liidu õiguse sellise normi tõlgendamist või kohaldamist, mis on rakendatud riigisisisel tasandil.
- 33 Järelikult puudub Euroopa Kohtul pädevus tõlgendada käesolevates kohtuasjades harta artiklit 47 kui sellist.
- 34 Teiseks tuleb rõhutada, et ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt peavad liikmesriigid ette nägema liidu õigusega hõlmatud valdkondades õigussubjektide tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajaliku kaebeõiguse. Seega on liikmesriigi ülesanne kehtestada selline õiguskaitsevahendite ja menetluste süsteem, millega on neis valdkondades tagatud tõhus kohtulik kontroll (26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Mis puutub ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu esemelisse kohaldamisalasse, siis selle sätte kohaselt on selleks „liidu õigusega hõlmatud valdkonnad“, sõltumata olukorrast, milles liikmesriigid liidu õigust kohaldavad (vt selle kohta 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punkt 29, ja 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Seega on ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik muu hulgas kohaldatav kõigi riigisiseste organite suhtes, kes kohtuna võivad lahendada küsimusi, mis on seotud liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamisega ja kuuluvad seega liidu õigusega hõlmatud valdkonda (26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Nii on see ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu puhul, kellel tegelikult võib tekkida vajadus lahendada liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamisega seotud küsimusi ning kes selles õiguses määratletud tähenduses „kohtuna“ on osa Horvaatia õiguskaitsevahendite süsteemist „liidu õigusega hõlmatud valdkondades“ ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses, mistõttu see kohus peab vastama tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele (vt analoogia alusel 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 38 Järelikult on Euroopa Kohus käesolevates kohtuasjades pädev tõlgendama ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku.

Eelotsusetaotluste vastuvõetavus

- 39 Väljakujunenud kohtupraktikast tulenevalt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus liikmesriikide kohtutele liidu õiguse tõlgendamise juhiseid, mida need kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks. Eelotsusetaotluse esitamise eesmärk ei ole mitte nõuandvate arvamuste saamine üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, vaid see peab olema vajalik kohtuvaidluse tegelikuks lahendamiseks (22. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Prokurator Generalny (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium – ametisse nimetamine), C-508/19, EU:C:2022:201, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Nagu ELTL artikli 267 sõnastusestki ilmneb, peab taotletavat eelotsust olema eelotsusetaotluse esitanud kohtul „vaja“ tema menetluses olevas kohtuasjas „otsuse tegemiseks“ (22. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Prokurator Generalny (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium – ametisse nimetamine), C-508/19, EU:C:2022:201, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus kirjeldanud olukorda, kus põhikohtuasju lahendava kolme kohtukoosseisu ette kerkinud probleem seisneb kohtuasjade C-554/21 ja C-622/21 puhul registreerimiskohtuniku juhistes ja kohtuasja C-727/21 puhul kohustuses teha lahend kooskõlas selle kohtu kaubandus- ja muude vaidluste kolleegiumi koosoleku „õigusliku seisukohaga“. See kohus märgib, et mainitud juhised ja „õiguslik seisukoht“ puudutavad kolme kohtukoosseisu poolt varem tehtud lahendite sisu ja nende järgimine on põhikohtuasjade lõpetamise ning kõnealuste lahendite registreerimise ja pooltele teatavaks tegemise eeltingimus. Esitatud eelotsuse küsimuste abil soovib see kohus konkreetselt välja selgitada, kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui kohtu teatava kohtukoosseisu õigusemõistmisesse „sekkub“ põhikohtuasjas kõne all oleva viisi mõni muu isik, kes täidab selles kohtus ametiülesandeid. Järelikult on eelotsusetaotluse esitanud kohtul Euroopa Kohtu vastust oma küsimustele vaja selleks, et ta saaks lõpetada kolm põhikohtuasja.
- 42 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb tõdeda, et eelotsusetaotlused on vastuvõetavad.

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 43 Esitatud küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisese õiguses ette nähtud liikmesriigi kohtusisene mehhanism, mille kohaselt esiteks saab kohtuasja lõpetamiseks kohtulahendi pooltele kätte toimetada üksnes siis, kui registreerimiskohtunik, kes ei kuulu asjaomase lahendi teinud kohtukoosseisu, kiidab selle lahendi sisuliselt heaks, ja teiseks on liikmesriigi kohtu kolleegiumi koosolekul pädevus võtta vastu „õiguslikke seisukohti“, mis on siduvad kõigile selle kohtu kodadele ja kohtunikele.
- 44 Kõigepealt tuleb meenutada, et kuigi liikmesriigi kohtukorraldus, eeskätt liikmesriigi kohtute asutamine, koosseis, pädevus ja toimimine, kuulub liikmesriigi pädevusse, peab liikmesriik selle pädevuse teostamisel siiski järgima kohustusi, mis tal on liidu õigusest ja just nimelt ELL

artiklist 19 tulenevalt (vt selle kohta 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 45 Sellega seoses tuleb märkida, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte, millele on viidatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, on liidu õiguse üldpõhimõte, mis on sätestatud eeskätt Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõikes 1 ja millele vastab harta artikli 47 teine lõik (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 219 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega tuleb viimati nimetatud sätet ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tõlgendamisel nõuetekohaselt arvesse võtta (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ž. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 102 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Lisaks olgu öeldud, et kuna hartas sisalduvad EIÕKga tagatud õigustele vastavad õigused, on harta artikli 52 lõike 3 eesmärk tagada vajalik kooskõla hartas sätestatud õiguste ja nende vastavate õiguste vahel, mis on tagatud EIÕKga, kahjustamata seejuures liidu õiguse autonoomiat. Selgitustes põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17) on märgitud, et harta artikli 47 teine lõik vastab EIÕK artikli 6 lõikele 1. Euroopa Kohus peab seega veenduma, et tõlgendusega, mille ta käesolevates kohtuasjades esitab, oleks tagatud kaitse sellisel tasemel, millega ei eirata EIÕK artikli 6 lõikes 1 – nii nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on seda sätet tõlgendanud – tagatud kaitsetaset (vt selle kohta 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ž. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 47 Seda arvestades tuleb meenutada, et iga liikmesriik peab ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt tagama, et organid, kelle ülesanne „kohtuna“ – liidu õiguses määratletud tähenduses – on liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise küsimuste lahendamine ja kes seega on liidu õigusega hõlmatud valdkondades liikmesriigi õiguskaitsevahendite süsteemi osa, vastavad tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, mille hulka kuulub ka sõltumatuse nõue (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Seega peab ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevate nõuetega olema kooskõlas iga selline riigisisene meede või toimimistava, mille eesmärk on kohtupraktikas lahknevuste esinemise vältimine või nende kõrvaldamine ning seega õigusriigi põhimõttele omase õiguskindluse tagamine.
- 49 Sellega seoses tuleb esiteks meenutada, et olemuslikult õigusemõistmise ülesande juurde kuuluv kohtu sõltumatuse nõue on osa õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele ja põhiõiguse õiglasele kohtulikule arutamisele kesksest sisust, mis mõlemad on ülimalt tähtsad õigussubjektile liidu õigusest tulenevate õiguste ja ELL artiklis 2 osutatud liikmesriikide ühiste väärtuste, eeskätt õigusriigi kui väärtuse kaitse tagatiseid (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on sõltumatuse nõudel kaks aspekti. Esimese, välise aspekti kohaselt eeldatakse, et asjasse puutuv organ täidab oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, olemata kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes ja saamata kelleltki korraldusi või juhiseid, olles seega kaitstud väljastpoolt lähtuva sekkumise või surve eest, mis võib vähendada selle organi

liikmete otsustusvabadust ja mõjutada nende tehtavaid lahendeid (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 121).

- 51 Teine, seesmine aspekt on seotud erapooletuse mõistega ja selle kohaselt peab organ hoidma võrdset distantssi menetlusosaliste ning huvide suhtes, mis viimastel on menetluse eseme vastu. Selle aspekti puhul eeldatakse, et peetakse kinni objektiivsusest ja vaidluse lahendamisel ei võeta arvesse ühtki huvi, mis ei ole rangelt seotud õigusnormi kohaldamisega (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 122).
- 52 Nende sõltumatuse ja erapooletuse tagatiste vältimatu eeldus on muu hulgas organi koosseisu puudutavate selliste õigusnormide olemasolu, mis võimaldavad kummutada õigussubjekti mis tahes põhjendatud kahtluse selle kohta, kas kohtusüsteemiväliste tegurite mõju sellele organile on välistatud ja kas see organ on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne (vt selle kohta 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 123).
- 53 Sellega seoses on oluline, et kohtunikud oleksid kaitstud sekkumise või surve eest, mis võib ohustada nende sõltumatust. Normid, millega on reguleeritud kohtunike staatus ja ametiülesannete täitmine, peavad eelkõige võimaldama välistada igasuguse otsese mõju juhiste kujul, aga ka kaudsema mõju vormid, mis võivad asjaomaste kohtunike otsuseid suunata, ning hoidma seega ära nende sõltumatuse või erapooletuse kuvandi puudumise, mis võiks nõrgendada usaldust, mida kohtud peavad demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis õigussubjektidele sisendama (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 54 Kuigi sõltumatuse välise aspekti eesmärk on peamiselt kohtu sõltumatuse säilitamine suhetes seadusandliku ja täidesaatva võimuga vastavalt õigusriigile iseloomulikule võimude lahususe põhimõttele, tuleb seda aspekti mõista ühtlasi nii, et sellega on hõlmatud ka kohtunike kaitse asjaomase kohtu seest lähtuva õigusvastase mõju eest (vt selle kohta EIK 22. detsembri 2009. aasta kohtuotsus *Parlov-Tkalčić vs. Horvaatia*, CE:ECHR:2009:1222JUD002481006, punkt 86).
- 55 Teiseks tuleb tõdeda, et kohtu sõltumatuse ja erapooletuse tagatiste ning õiguse pöörduda seaduse alusel moodustatud kohtusse vahel olevatest lahutamatutest seostest lähtudes (vt selle kohta 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus *Krajowa Rada Sądownictwa* (kohtuniku ametisse jäämine), C-718/21, EU:C:2023:1015, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika) tuleneb ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ka nõue, et kohus oleks „moodustatud seaduse alusel“. See määratlus, milles kajastub eeskätt õigusriigi põhimõte, ei puuduta mitte ainult asjaomase kohtu kui sellise olemasolu õiguslikku alust, vaid lisaks ka iga kohtuasja lahendava kohtukoosseisu moodustamist (vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsused *uuesti läbivaatamine Simpson vs. nõukogu ja HG vs. komisjon*, C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 73, ja 22. märtsi 2022. aasta kohtuotsus *Prokurator Generalny* (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium – ametisse nimetamine), C-508/19, EU:C:2022:201, punkt 73). See põhimõte tähendab muu hulgas seda, et menetlust lõpetava lahendi saab teha ainult kohtuasja lahendav kohtukoosseis.
- 56 Nimelt on määratluse „moodustatud seaduse alusel“ eesmärk vältida kohtusüsteemi korralduse jäämist täitevvõimu otsustuspädevusse ning tagada kõnealuse valdkonna reguleerimine seadusega. Lisaks ei saa kodifitseeritud õigusega riikides jätta kohtusüsteemi korraldust ka kohtute

otsustuspädevusse, kuid seejuures ei ole siiski välistatud neile teatud pädevuse andmine selle valdkonna riigisiseste õigusnormide tõlgendamiseks (vt selle kohta 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 168 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 57 „Seaduse alusel moodustatud kohtule“ on iseloomulik õigusemõistmise ülesande täitmine, st õigusnormide alusel ja reguleeritud menetluses tema pädevusse kuuluva mis tahes küsimuse lahendamine. Seega peab kohus – lisaks sellele, et kohtu liikmed peavad olema sõltumatud ja erapooletud – vastama ka muudele tingimustele ja eeskätt tingimusele, mis puudutab selles kohtus järgitavast menetlusest tulenevate tagatiste olemasolu (vt selle kohta EIK 22. juuni 2000. aasta kohtuotsus *Coëme jt vs. Belgia*, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, punkt 99).
- 58 Kolmandaks tuleb märkida, et selliste tagatiste hulka kuulub võistlevuse põhimõte, mis on lahutamatu osa õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele ja tõhusale kohtulikule kaitsele (vt selle kohta 17. detsembri 2009. aasta kohtuotsus, uuesti läbivaatamine, *M vs. EMA*, C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punkt 59; 16. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Glencore Agriculture Hungary*, C-189/18, EU:C:2019:861, punkt 61; 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 92, ning 10. veebruari 2022. aasta kohtuotsus *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld* (aegumistähtaeg), C-219/20, EU:C:2022:89, punkt 46). See põhimõte tähendab eeskätt seda, et pooled peavad saama kohtus võistlevalt vaielda kõigi asja lahendamise seisukohalt otsustava tähtsusega faktiliste ja õiguslike asjaolude üle (2. detsembri 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, C-89/08 P, EU:C:2009:742, punkt 56, ja 17. detsembri 2009. aasta kohtuotsus, uuesti läbivaatamine, *M vs. EMA*, C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, punkt 41).
- 59 Käesoleva kohtuotsuse punktides 47–58 nimetatud nõuetest tulenevalt peavad seega eeskätt olemas olema läbipaistvad ja õigussubjektidele teada olevad sellised kohtukoosseisu moodustamise eeskirjad, millega on välistatud, et asja lahendava kohtukoosseisu välised isikud, kellele pooled ei ole saanud esitada oma argumente, sekkuvad konkreetsetes kohtuasjas õigusvastaselt otsustusprotsessi.
- 60 Kuigi kõigi nende meenutatud põhimõtete kohaldamine on küll liikmesriigi kohtu ülesanne, võib Euroopa Kohus siiski ELTL artikliga 267 kehtestatud õiguslase koostöö raames ja toimikumaterjalide põhjal anda liikmesriigi kohtule liidu õiguse tõlgendamise juhiseid, mis võivad liikmesriigi kohtule olla tarvilikud liidu õiguse teatava sätte mõju hindamiseks (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus *W. Ż.* (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 133 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Mis puudutab põhikohtuasjades kõne all olevat registreerimiskohtuniku sekkumist, siis nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevatest toimikutest, et kohtukorralduse seaduse artikli 177 lõikes 3 ei ole sätestatud, et nimetatud kohtunikul on pädevus mis tahes viisil kontrollida kohtulahendite sisu ja takistada – juhul, kui ta lahendi sisuga nõus ei ole – lahendi ametlikku kuulutamist ja pooltele teatavaks tegemist.
- 62 Toimikutest selgub samuti, et selline pädevus ei ole ette nähtud ka kohtute kodukorras, eeskätt selle artikli 40 lõikes 2, mis puudutab kolleegiumi koosoleku „õigusliku seisukoha“ siduvust.

- 63 Siiski on eelotsusetaotluse esitanud kohtult saadud teabe ja asjaomase kolme kohtuasja faktiliste asjaolude põhjal ilmne, et tegelikult kohaldatakse neid sätteid viisil, mille puhul registreerimiskohtuniku tehtavad toimingud on registreerimisfunktsioonist ulatuslikumad.
- 64 Nimelt võib see kohtunik, ehkki tal ei ole õigust asendada asjaomases kohtuasjas selle lahendanud kohtukoosseisu hinnang enda omaga, blokeerida tehtud kohtulahendi registreerimise ja seega takistada otsusprotsessi lõpule viimist ja lahendi pooltele teatavaks tegemist, saates asja kõnealusele kohtukoosseisule tagasi, et viimane lahendi tema enda õiguslikke seisukohti aluseks võttes läbi vaataks, ja selle kohtukoosseisuga lahkarvamuse püsimise korral teha asjaomase kolleegiumi esimehele ettepaneku kutsuda kokku kolleegiumi koosolek, et see võtaks vastu „õigusliku seisukoha“, mis on kõnealusele kohtukoosseisule siduv.
- 65 Sellise toimimistava tulemusel on registreerimiskohtunikul võimalus sekkuda asjaomasesse kohtuasja ja sellise sekkumise teel võib nimetatud kohtunik mõjutada kohtuasjas tehtavat lõpplahendit.
- 66 Ent esiteks – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 61 ja 62 – ei ole põhikohtuasjades kõne all olevates riigisisestes õigusnormides registreerimiskohtuniku sellist sekkumist ette nähtud.
- 67 Teiseks leiab sekkumine aset pärast seda, kui asja lahendama määratud kohtukoosseis on nõupidamise tulemusel teinud kohtulahendi, samas kui see kohtunik ei kuulu nimetatud kohtukoosseisu ega ole seega saanud osaleda asjaomase kohtulahendiga päädinud kohtumenetluse varasemates etappides. Seega saab kõnealune kohtunik avaldada mõju selliste kohtulahendite sisule, mille teinud kohtukoosseisu ta ei kuulu.
- 68 Kolmandaks on registreerimiskohtuniku sekkumispädevus ilmselgelt piiritlemata selgelt sõnastatud objektiivsete kriteeriumidega, milles kajastuks selle konkreetne põhjendus ja millega saaks ära hoida suvaõiguse kasutamise. Näiteks on registreerimiskohtunik kohtuasja C-554/21 aluseks oleva põhikohtuasja puhul sedastanud, et talle esitatud kohtulahend on küll kooskõlas ühe varasema lahendiga, kuid seevastu vastuolus kahe muu varasema lahendiga, ning et ta eelistab ühte neist kahest lahknevast õiguslikust lahendusest. Kohtuasja C-622/21 aluseks oleva põhikohtuasja puhul on registreerimiskohtunik kohtuasja vastavale kohtukolleegiumile tagasisaatmist põhjendanud sellega, et põhikohtuasjas tehtust hilisemates lahendites on eelistatud vastupidist käsitlust. Kohtuasja C-727/21 aluseks oleva põhikohtuasja puhul on registreerimiskohtunik kohtuasja vastavale kohtukolleegiumile – kes oma lahendis pealegi viitas sama lahendust sisaldavale varasemale lahendile – tagasi saatnud põhjendusega, et ta ei nõustu põhikohtuasja lahendis väljendatud õigusliku käsitlusega, nimetamata ühtki varasemat lahendit.
- 69 Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes ei ole nõuetega, mis olemuslikult tulenevad õigusest töhusale kohtulikule kaitsele, ühitatav selline toimimistava, millega on tegemist põhikohtuasjades ja mille tõttu ei saa kohtuasja lahendanud kohtukoosseisu tehtud kohtulahendit lugeda lõplikuks ega pooltele kätte toimetada enne, kui selle on sisuliselt heaks kiitnud registreerimiskohtunik, kes sellesse kohtukoosseisu ei kuulu.
- 70 Mis puudutab põhikohtuasjas kõne all olevat kohtukolleegiumi sekkumist, siis nähtub kohtukorralduse seaduse artikli 40 lõigete 1 ja 2 sõnastusest, et kohtukolleegiumi või kohtu kõigi kohtunike koosolek kutsutakse kokku eeskätt siis, kui kohtu kolleegiumide, kodade või kohtunike

tõlgendused seaduse kohaldamise küsimuses on lahknevad, ja et selline koosolek sõnastab seejärel „õigusliku seisukoha“, mis on siduv selle kolleegiumi või selle kohtu kõigile kodadele ja kohtunikele.

- 71 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest nähtub samuti, et sellise kolleegiumi koosoleku kutsub kokku kolleegiumi esimees registreerimiskohtuniku taotluse alusel siis, kui viimane ei nõustu registreerima kohtulahendit, mille talle on edastanud asjaomase kohtuasja lahendanud kohtukoosseis, ja igal juhul siis, kui sellel koosseisul on kavas jätta oma lahend muutmata ka pärast registreerimiskohtuniku nõutud läbivaatamist.
- 72 Saadud selgituste kohaselt saavad sellisel koosolekul osaleda kõik asjaomase kolleegiumi kohtunikud, kaasa arvatud kohtunikud, kes kõnealust asja lahendasid, ja registreerimiskohtunik. Sellega seoses tuleb märkida, et – nagu nähtub kohtuasja C-727/21 toimikust – asjaomase kohtukoosseisu kohtunikud küll osalesid asjasse puutuval kolleegiumi koosolekul, ent sellel kolleegiumi koosolekul osalenud kohtunike enamuse moodustasid asjaomase kohtu teised liikmed, kes vastavasse kohtukoosseisu ei kuulu. Peale selle saavad kohtukorralduse seaduse artikli 40 lõike 3 kohaselt teatavatel tingimustel kõnealusel kolleegiumi koosolekul – ja seega õigusemõistmises – osaleda „õigusteaduskonna professorid, silmapaistvad teadlased või teatava õigusvaldkonna spetsialistid“, kes on asjaomase kohtu välised isikud.
- 73 Mainitud selgitustest nähtub samuti, et kolleegiumi koosolek ei lahenda lõplikult kohtuasja, milles tema poole pöörduti, ega paku selles kohtuasjas välja konkreetset lahendit. Sellegipoolest tõlgendab asjaomane koosolek – ehkki tema „õiguslik seisukoht“ sõnastatakse suuremal või vähemal määral abstraktselt ja on siduv kõigile kohtunikele – õigusnorme konkreetsest juhtumist lähtudes.
- 74 Kohtukorralduse seaduse artikli 40 lõike 2 kohaselt on kolleegiumi koosoleku „õiguslik seisukoht“ siduv eeskätt kohtukoosseisule, kes tegi kohtulahendi asjas, milles selle kolleegiumi poole pöörduti, juhul kui kõnealune lahend on veel registreerimata ja pooltele kätte toimetamata. Nimelt võib registreerimiskohtunik, kelle ülesanne on praktikas tagada selle kolleegiumi koosoleku „õigusliku seisukoha“ järgimine, keelduda vastava kohtukoosseisu tehtud „uue“ kohtulahendi registreerimisest juhul, kui selles lahendis on nimetatud „õiguslikust seisukohast“ kõrvale kaldutud.
- 75 Faktiliselt on kolleegiumi koosoleku puhul tegemist kõigi kolleegiumi koosolekul osalevate kohtunike sekkumisega lõpplahendusse sellises kohtuasjas, milles pädeva kohtukoosseisu nõupidamine on juba toimunud ja milles see koosseis on juba lahendi teinud, kuid see lahend on veel registreerimata ja pooltele kätte toimetamata.
- 76 Nimelt võib asjaomase kohtulahendi lõplikku sisu mõjutada see, kui kohtukoosseis teab ette, et jättes muutmata oma õigusliku käsitluse, mis vastandub registreerimiskohtuniku omale, kontrollitakse tema kohtulahendit kolleegiumi koosolekul, ja samuti selle kohtukoosseisu kohustus järgida pärast seda, kui ta on nõupidamise lõpetanud, asjaomasel kolleegiumi koosolekul määratletud „õiguslikku seisukohta“.
- 77 Esiteks ei ole aga ilmne, et põhikohtuasjas kõne all oleva kolleegiumi koosoleku sekkumispädevus oleks piisavalt piiritletud objektiivsete ja sellistena kohaldatavate kriteeriumidega. Ehkki kohtukorralduse seaduse artikli 40 lõikes 1 on tõepoolest sätestatud kolleegiumi koosoleku kokkukutsumine siis, „kui on tuvastatud, et kolleegiumide, kodade või kohtunike tõlgendused lahknevad küsimustes, mis puudutavad seaduse kohaldamist, või kui mõni koda või mõne

kolleegiumi kohtunik on varem võetud õiguslikust seisukohast erineval seisukohal“, nähtub kohtuasjas C-727/21 esitatud eelotsusetaotluses sisalduvast faktiliste asjaolude kirjeldusest, et kolleegiumi koosolek kutsuti kokku lihtsalt põhjusel, et registreerimiskohtunik ei olnud nõus pädeva kohtukoosseisu õigusliku käsitluse, ilma et viidatud oleks ühelegi lahendile, milles kajastunuks selle käsitluse lahknevus võrreldes varasemate kohtulahenditega.

- 78 Teiseks selgub Euroopa Kohtu käsutuses olevast kohtuasja C-727/21 toimikust, et sama moodi kui registreerimiskohtuniku sekkumise puhul ei teavitatud pooli ühelgi ajahetkel kolleegiumi koosoleku kokkukutsumisest ega sellest, et koosolekul võetakse vastu „õiguslik seisukoht“, mis on siduv eeskätt asja lahendanud kohtukoosseisule. Seega on ilmne, et asjaomastel pooltel puudub võimalus teostada oma menetlusõigusi sellel kolleegiumi koosolekul.
- 79 Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes ei ole nõuetega, mis olemuslikult tulenevad õigusest tõhusale kohtulikule kaitsesele ja õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele, ühitatav selline riigisisene regulatsioon, mille kohaselt võib liikmesriigi kohtu kolleegium „õigusliku seisukoha“ vastuvõtmisega sundida kohtuasja lahendavat kohtukoosseisu muutma tema poolt juba tehtud kohtulahendi sisu, kusjuures sellel kolleegiumi koosolekul osalevad ka teised kohtunikud peale asjaomase kohtukoosseisu ja olukorrast sõltuvalt muud kohtuvälised isikud, kellele pooled ei ole saanud esitada oma argumente.
- 80 Lisaks on oluline täpsustada, et menetluskorraga, mille alusel on kohtupraktika lahknevuste vältimise või kõrvaldamise ja seega õigusriigi põhimõttele omase õiguskindluse tagamise kaalutlusel lubatud liikmesriigi kohtu sellisel kohtunikul, kes ei kuulu pädevasse kohtukoosseisu, saata asi läbivaatamiseks kõnealuse kohtu laiendatud koosseisule, ei eirata ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid nõudeid, tingimusel et esialgu asja lahendama määratud kohtukoosseis ei ole veel asunud asjas nõu pidama ning kohaldatavates õigusnormides on selgelt ette nähtud asjaolud, mille korral võib asja kolleegiumile saata, ning kolleegiumile saatmise tagajärjel ei mineta asjaomased isikud võimalust osaleda menetluses, mille viib läbi selline laiendatud kohtukoosseis. Lisaks peab algul määratud kohtukoosseisul alati olema võimalus ise otsustada, et asi saadetakse kolleegiumile.
- 81 Kõiki eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esitatud küsimustele vastata, et ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisiseses õiguses ette nähtud liikmesriigi kohtusisene mehhanism, mille kohaselt
- saab kohtuasja lahendanud kohtukoosseisu tehtud kohtulahendi kohtuasja menetluse lõpetamiseks pooltele kätte toimetada alles siis, kui selle on sisuliselt heaks kiitnud registreerimiskohtunik, kes sellesse kohtukoosseisu ei kuulu;
 - saab liikmesriigi kohtu kolleegiumi koosolek – millel osalevad ka teised kohtunikud peale asjaomase kohtukoosseisu ja olukorrast sõltuvalt muud selle kohtu välised isikud, kellele pooled ei ole saanud esitada oma argumente – „õigusliku seisukoha“ vastuvõtmisega sundida kohtuasja lahendavat kohtukoosseisu muutma tema poolt juba tehtud kohtulahendi sisu.

Kohtukulud

- 82 Kuna põhikohtuasjade poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotlused esitanud kohtus pooleli olevate asjade üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormidega ette nähtud kohtutesisene mehhanism, mille kohaselt

- saab kohtuasja lahendanud kohtukoosseisu tehtud kohtulahendi kohtuasja menetluse lõpetamiseks pooltele kätte toimetada alles siis, kui selle on sisuliselt heaks kiitnud registreerimiskohtunik, kes sellesse kohtukoosseisu ei kuulu;**
- saab liikmesriigi kohtu kolleegiumi koosolek – millel osalevad ka teised kohtunikud peale asjaomase kohtukoosseisu ja olukorrast sõltuvalt muud selle kohtu välised isikud, kellele pooled ei ole saanud esitada oma argumente – „õigusliku seisukoha“ vastuvõtmisega sundida kohtuasja lahendavat kohtukoosseisu muutma tema poolt juba tehtud kohtulahendi sisu.**

Allkirjad